

De Brusselse jeugdbescherming na de zesde staatshervorming: Enkele bedenkingen

SOFIE DE BUS^a

Panopticon, 43 (4), 373-382

© 2022 Maklu | ISSN 0771-1409 | Juli 2022

^a Doctor-assistent, Vakgroep Privaat- en Economisch Recht, Afdeling Privaatrecht; Postdoctoraal onderzoeker, Vakgroep Criminologie, Vrije Universiteit Brussel (corresp.: sofie.de.bus@vub.be)

1. INLEIDING

Het jeugdbeschermingslandschap in België werd sinds 1 juli 2014, als gevolg van de zesde staatshervorming, grondig gewijzigd. De gemeenschappen (Vlaamse, Franse, Duitstalige) en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (hierna 'GGC') in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad zijn sindsdien immers bevoegd om de maatregelen voor delinquente minderjarigen te bepalen. De gemeenschappen en de GGC werden in 1980 en 1988 reeds bevoegd voor de gedwongen jeugdhulpverlening én de uitvoering van de maatregelen opgelegd als reactie op jeugddelinquent gedrag. De bevoegdheid om in het kader van de reactie op jeugddelinquent gedrag de maatregelen zelf te bepalen en inhoudelijk in te vullen (welke feiten, leeftijdsgrenzen, ...) bleef tot de zesde staatshervorming een federale bevoegdheid. Met de overheveling van die bevoegdheid naar de gemeenschappen en de GGC kunnen zij voortaan een eigen regeling uitwerken en het beleid bepalen omtrent de reactie op jeugddelinquent gedrag. De federale overheid blijft enkel bevoegd om de bevoegdheid van de jeugdrechtbank te bepalen en de rechtspleging voor deze rechtbank te organiseren (LEENKNECHT & DE BONDT, 2019).¹

Het hertekenen van het jeugdbeschermingslandschap weerspiegelt de doelstellingen van de zesde staatshervorming, waaronder de verruiming van de autonomie van de gemeenschappen (SCHRAM, 2017). De volle bevoegdheid inzake de reactie op jeugddelinquent gedrag toegekend aan de gemeenschappen en de GGC, werd reeds aangewend door de Vlaamse en de Franse Gemeenschap en de GGC. Binnen de Vlaamse Gemeenschap trad op 1 september 2019 een apart jeugddelinquentiedecreet² in werking, dat uitwerking vindt naast de reeds bestaande decreten inzake de jeugdhulp³. De Franse Gemeenschap integreerde de regeling inzake preventie, jeugdhulp en de aanpak van jeugddelinquentie in één decreet⁴. Tot slot keurde de Verenigde Vergadering van de GGC op 29 april 2019 een ordonnantie goed, die jeugdhulp en jeugdbescherming combineert in één regelgevend document.⁵ De Duitstalige

¹ Art. 5, § 1, II, 6°, c) BWHI.

² Vlaams Jeugddelinquentiedecreet.

³ Vlaams Decreet Rechtspositie Minderjarigen; Vlaams Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁴ Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming.

⁵ Hand. Ver.Verg.Gem.Gem. Comm. 2018-19, 24 april 2019, nr. B-175/2.

gemeenschap nam tot op heden nog geen initiatief en blijft voorlopig aangewezen op de regeling in de Jeugdbeschermingswet van 1965 (GOEDSEELS & RAVIER, 2020; LEENKNECHT & DE BONDT, 2017). De Duitstalige Gemeenschap valt om die reden buiten het bestek van deze bespreking.

De defederalisering van de jeugdbescherming in België naar aanleiding van de zesde staats-hervorming doet niettemin een aantal vragen rijzen over de mogelijke versnippering van de nieuwe regelgeving over de verschillende betrokken overheden. Dit editoriaal staat in dat kader stil bij de bijzondere positie van de GGC en reflecteert over enkele knelpunten en de mogelijke impact daarvan op Nederlandstalige en Franstalige Brusselse minderjarigen in het bijzonder wat de reactie op jeugddelinquent gedrag betreft.

2. DE GEWIJZIGDE REGELGEVING INZAKE JEUGDBESCHERMING

In de federale Jeugdbeschermingswet van 1965 weegt het beschermingsmodel door wat verwijst naar de opvatting dat minderjarigen nood hebben aan steun en hulp, zelfs indien ze (ernstige) misdrijven hebben gepleegd, en niet als volwassenen moeten worden berecht (DE SMET, 2017). Door de wijziging van de Jeugdbeschermingswet in 2006,⁶ werd het aanwezige beschermingsmodel aangevuld met een sanctioneringsmodel, met aandacht voor de verantwoordelijkheid van de minderjarige, en het herstelrecht. Deze gewijzigde Jeugdbeschermingswet werd echter een gebrek aan eenduidige filosofie verweten (CHRISTIAENS & DUMORTIER, 2006). De gemeenschapswetgevers zijn in hun nieuwe regelgeving als gevolg van de zesde staats-hervorming ook vertrokken vanuit verschillende perspectieven en filosofieën.

De Vlaamse Gemeenschap stelt in het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet sanctionering en herstel centraal. Elementen uit het beschermingsmodel zijn eerder beperkt terug te vinden in deze regelgeving. Dit decreet legt de nadruk op de verantwoordelijkheid van de minderjarige en voorziet in een snelle en duidelijke reactie op jeugddelinquent gedrag die normbevestigend en herstellend is.⁷ Niet alle bepalingen uit het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet zijn reeds in werking getreden.⁸ De bepalingen die de plaatsing in een gesloten afdeling van een gemeenschapsinstelling regelen én de bepalingen die de langdurige plaatsing tot de leeftijd van 25 jaar in een gesloten afdeling van een gemeenschapsinstelling regelen⁹ treden ten laatste op 1 september 2022 in werking.¹⁰ Ook de bepalingen die, indien de minderjarige de opgelegde voorwaarden niet naleeft of de opgelegde maatregelen niet uitvoert, als vervangende reactie een plaatsing in een gesloten afdeling van een gemeenschapsinstelling voorschrijven,¹¹ treden eveneens ten laatste op 1 september 2022 in werking.¹²

De Vlaamse Gemeenschap gaf de voorkeur aan twee aparte decreten, respectievelijk het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet 2019 dat de reactie op jeugddelinquent gedrag regelt en het Vlaams Decreet Integratie Jeugdhulp van 2013 dat de vrijwillige en gedwongen jeugdhulpverlening organiseert. Uit deze keuze volgt dat de reactie op jeugddelinquent gedrag

6 Wet Wijziging Jeugdbeschermingswet.

7 MvT bij het ontwerp van Vlaams jeugddelinquentiedecreet, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 5-7.

8 Zie Hoofdstuk 7, Afdeling 2 Vlaams jeugddelinquentiedecreet.

9 Art. 26, art. 27, art. 35, art. 36, art. 37 §1-7, §9, art. 39, art. 84, art. 85 en art. 86 Vlaams Jeugddelinquentiedecreet.

10 Art. 89, tweede lid Vlaams Jeugddelinquentiedecreet.

11 Art. 25, § 8, derde, vierde en vijfde lid, art. 32, derde lid, art. 33, tweede lid en art. 34, § 1, derde lid Vlaams Jeugddelinquentiedecreet.

12 Art. 89, tweede lid Vlaams Jeugddelinquentiedecreet.

en de gedwongen jeugdhulpverlening in principe op te vatten zijn als twee aparte trajecten.¹³ Deze twee aparte trajecten kunnen evenwel worden gecombineerd, bijvoorbeeld in situaties waar de minderjarige niet alleen jeugddelinquent gedrag stelt, maar ook nood heeft aan vrijwillige of gedwongen jeugdhulpverlening. In dat geval kan via de ‘derde interventiegrond’ worden gewerkt, ingeschreven in het Vlaams Decreet Integrale Jeugdhulp van 2013 (DE BUS & PUT, 2020).¹⁴ De vraag rijst of dergelijke opdeling in twee aparte decreten strookt met de noden in de praktijk. Uit eerder onderzoek van DE KOSTER (2007: 215) kwam naar voor dat in heel wat dossiers de vaststelling opgaat dat ‘elke MOF een VOS is’. Het is bijgevolg niet evident om een onderscheid te maken tussen beide groepen. De vaststelling is immers dat heel wat minderjarigen die jeugddelinquent gedrag stellen vaak ook nood hebben aan (gedwongen) jeugdhulpverlening n.a.v. het opgroeien in een verontrustende of gevaarsituatie (DE KOSTER, 2007).

De Franse Gemeenschap koos niet voor twee aparte decreten, maar integreerde de vrijwillige jeugdhulpverlening, de gedwongen jeugdhulpverlening en de reactie op jeugddelinquent gedrag in één wetgevende tekst verspreid over meerdere boekdelen, het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming van 18 januari 2018.¹⁵ De Franse Gemeenschap houdt, in tegenstelling tot de Vlaamse Gemeenschap, in haar decreet veel meer vast aan het beschermingsmodel. Toch zijn in het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming ook andere elementen opgenomen zoals sanctionering, herstelrecht, opvoeding en re-integratie, én strafrechtelijke vervolging.¹⁶ De combinatie van modellen van bescherming, sanctionering en herstel in het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming maakt van dit decreet een voortzetting van de federale Jeugdbeschermingswet van 1965 (zoals hervormd in 2006) (GOEDSEELS, 2015; GOEDSEELS & RAVIER, 2020). Het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming is, in tegenstelling tot het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet, reeds volledig in werking getreden.¹⁷

Op 29 april 2019 keurde de Verenigde Vergadering¹⁸ van de GGC de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming goed. Deze ordonnantie dateert van 16 mei 2019 en regelt zowel de gedwongen jeugdhulpverlening als de reactie op jeugddelinquent gedrag.¹⁹ De Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming is van toepassing op minderjarigen waarvoor de jeugdrechter of jeugdrechtbank voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad territoriaal bevoegd is.²⁰ De vrijwillige jeugdhulpverlening voor Brusselse minderjarigen valt niet onder de bevoegdheid van de GGC, maar wel onder de bevoegdheid van de Vlaamse²¹ en de Franse Gemeenschap,²² georganiseerd door de diensten en instellingen van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap (zie ook ASSELMAN, 2018). De Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming behoudt elementen

13 MvT bij het ontwerp van Vlaams jeugddelinquentiedecreet, *Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 5-6.

14 Art. 47, § 1, 3°, a) Vlaams Decreet Integrale Jeugdhulp.

15 Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming.

16 Art. 97 en 108, lid 1 Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming; MvT bij het ontwerp van Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming, *Parl.St.* Fr.Parl. 2016-17, nr. 467/3, 12.

17 Art. 186 Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming.

18 De Verenigde Vergadering is het wetgevende orgaan van de GGC. Deze vergadering is samengesteld uit de 89 leden van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement. De 89 Brusselse volksvertegenwoordigers zetelen dus zowel in het Brussels Parlement als in de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

19 *Hand. Ver.Verg.Gem.Gem. Comm.* 2018-19, 24 april 2019, nr. B-175/2.

20 Art. 3 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

21 Vlaams Decreet Integrale Jeugdhulp.

22 Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming.

van het beschermingsmodel, maar introduceert ook elementen van sanctionering en herstel (zie ook De SMET, 2020).²³ De combinatie van de verschillende filosofieën maakt van de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming, net als van het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming, een hybride wetgeving, wat de onderliggende filosofie betreft (GOEDSEELS & RAVIER, 2020). De Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming is nog niet in werking getreden en zal in werking treden op een datum die bepaald wordt door het Verenigd College van de GGC.²⁴

3. GEEN UNIFORME REGELGEVING INZAKE JEUGDBESCHERMING MEER

Eén wetgevend instrument en een eenvoudige uniforme regelgeving inzake jeugdbescherming behoort sinds de zesde staatshervorming tot het verleden. De verschillende gemeenschapsregelingen leggen op het vlak van de reactie op jeugddelinquent gedrag sindsdien andere accenten en de gemeenschapswetgevers houden er ook enigszins andere visies op na. Ook de afhandelingsmogelijkheden en maatregelen verschillen over de gemeenschapsregelingen heen. Zo voorziet de ene gemeenschap bijvoorbeeld in afhandelingsmogelijkheden of maatregelen die de andere gemeenschap niet (geheel op dezelfde wijze) kent. Hieronder worden enkele van deze verschillen aangestipt die in het bijzonder van belang zijn voor de Brusselse minderjarigen die onder de toepassing zullen vallen van de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming van 2019 van de GGC.

Zo is vast te stellen dat de reikwijdte van de maatregelen verschilt over de gemeenschapsregelingen heen. Het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet en de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming hanteren beiden als minimale leeftijdsgrens voor een mogelijke reactie op jeugddelinquent gedrag de leeftijd van 12 jaar.²⁵ Onder deze leeftijd vallen delinquente minderjarigen onder de toepassing van de regels inzake de gedwongen jeugdhulpverlening.²⁶ De Franse Gemeenschap definieert geen expliciete ondergrens, en hanteert geen onweerlegbaar vermoeden van niet-verantwoordelijkheid onder de 12 jaar.²⁷ De bovengrens ligt in de decreten van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap en de ordonnantie van de GGC in beginsel op de leeftijd van 18 jaar. Niettemin kunnen bepaalde maatregelen langer duren indien de maatregel aan een minderjarige werd opgelegd vóór de leeftijd van 18 jaar. Het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet en de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming laten toe dat maatregelen doorlopen tot de leeftijd van 23 (of zelfs 25) jaar.²⁸ Het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming gaat minder ver en laat toe dat maatregelen doorlopen tot de leeftijd van 20 jaar.²⁹

Een ander opmerkelijk verschil tussen de nieuwe gemeenschapsregelingen heeft te maken met de plaatsing van een delinquente minderjarige in een open of gesloten afdeling van een gemeenschapsinstelling binnen de Vlaamse Gemeenschap of een *Institution publique*

23 Art. 2, 17°; art. 26 en art. 42, lid 1, 1° Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming; MvT bij voorontwerp van Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming, *Parl.St. Ver.Verg.Gem.Gem.* Comm 2018-19, B-175/1, 19.

24 Art. 95 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

25 Art. 4, § 2, eerste lid Vlaams Jeugddelinquentiedecreet; Art. 17, § 2, eerste lid Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

26 Art. 4, § 2, tweede lid Vlaams Jeugddelinquentiedecreet; Art. 17, § 2, tweede lid Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

27 Art. 55 en art. 101, § 4 Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming.

28 Art. 6; art. 37, § 1-5, § 8 Vlaams Jeugddelinquentiedecreet; art. 78, § 2, 3° Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

29 Art. 101, §5 en 110, §2-3 Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming.

de protection de la jeunesse (hierna 'IPPJ') binnen de Franse Gemeenschap. Het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming en de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming behouden beide de plaatsing in een open afdeling en een gesloten afdeling in gemeenschapsinstelling of IPPJ. Beide regelgevingen schrijven de plaatsing in een gesloten afdeling als subsidiair voor aan de plaatsing in een open afdeling.³⁰ In het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet wordt daarentegen vanaf ten laatste 1 september 2022³¹ enkel nog voorzien in de plaatsing van een minderjarige in een gesloten afdeling in een gemeenschapsinstelling (BELET & MASSOELS, 2019).³² Het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet maakt het ook niet langer mogelijk om delinquente minderjarigen in private diensten of instellingen inzake jeugdbescherming te plaatsen. Deze plaatsen blijven in de Vlaamse Gemeenschap voorbehouden voor minderjarigen in het kader van de gedwongen jeugdhulpverlening. De Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming daarentegen voorziet nog steeds in de plaatsing in een private dienst of instelling inzake jeugdbescherming voor delinquente minderjarigen, vervolgens is een plaatsing in een open afdeling van een gemeenschapsinstelling mogelijk en als laatste optie de plaatsing in een gesloten afdeling van de gemeenschapsinstelling.³³

Tot slot schrijft de GGC als enige regelgever in de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming bij jeugddelinquent gedrag de bemiddeling op vraag van de partijen en de steun aan het ouderschap in.

Bemiddeling op vraag van de partijen is mogelijk wanneer het jeugdparket kennis heeft van het jeugddelinquent gedrag van de minderjarige³⁴ én het jeugdparket, de jeugdrechter of de jeugdrechtbank in het kader van de reactie op jeugddelinquent gedrag geen voorstel tot (gerechtelijke) bemiddeling doen. Het initiatief tot een bemiddeling op vraag van de partijen kan uitgaan van eenieder met een rechtstreeks belang bij de bemiddeling (bv. minderjarige, ouders, slachtoffers,...).³⁵ Die personen kunnen zich op eigen initiatief wenden tot een dienst of instelling inzake jeugdbescherming naar keuze die deze vorm van bemiddeling organiseert.³⁶

Steun aan het ouderschap is mogelijk op voorstel van het jeugdparket en de jeugdrechtbank aan de ouders of de personen die de delinquente minderjarige in feite of in rechte onder hun hoede hebben. De ondersteuning omvat de participatie aan een 'groep voor steun aan het ouderschap'³⁷, wat een deelname aan een praatgroep samengesteld uit ouders die zich in vergelijkbare moeilijke gezinssituaties bevinden, kan betekenen³⁸ of de bijstand van een 'steunfiguur' in het gezin kan inhouden (ASSELMAN, 2018). Steun aan het ouderschap is vrijwillig en enkel mogelijk indien de minderjarige baat heeft bij de ondersteuning van

30 Art. 122, derde lid Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming; art. 71 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

31 Art. 89, tweede lid Vlaams Jeugddelinquentiedecreet.

32 Art. 2, 4°; Hoofdstuk 4, Afdeling 2, Onderafdeling 6 en 7; Hoofdstuk 4, Afdeling 3, Onderafdeling 7 en 8 Vlaams Jeugddelinquentiedecreet.

33 Art. 42, eerste lid, 4°, tweede streepje Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming; art. 64, 8° en art. 77, 13° Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

34 Art. 20, § 2 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

35 Art. 20, § 3 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

36 Art. 20, § 4 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

37 Art. 33, § 1 en art. 59, § 1 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

38 MvT bij voorontwerp van Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming, *Parl. St. Ver. Verg. Gem. Gem. Comm* 2018-19, B-175/1, 33.

de ouders.³⁹ De Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming laat na te specificeren welke diensten of instellingen inzake jeugdbescherming zullen instaan voor deze nieuwe mogelijkheden, mogelijkheden die *stricto sensu* niet worden voorzien in het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet en het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming.

4. ENKELE UITDAGINGEN VOOR DE BRUSSELSE JEUGDBESCHERMING

De verschillen over de nieuwe gemeenschapsregelingen heen kunnen de uitvoering van de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming bemoeilijken.

De GGC voorziet in de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming immers in eigen maatregelen, maar beschikt niet over eigen begrotingsmiddelen om uitvoering te geven aan deze maatregelen. Bovendien heeft de GGC ook geen eigen diensten en instellingen inzake jeugdbescherming.⁴⁰ De maatregelen voorzien in deze ordonnantie zullen dus slechts uitvoerbaar zijn indien de GGC een beroep kan doen op de diensten en instellingen inzake jeugdbescherming van de Vlaamse en Franse Gemeenschap. Brusselse minderjarigen woonachtig in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad zullen immers naargelang de taal van de rechtspleging worden doorverwezen naar de diensten of instellingen inzake jeugdbescherming van de Franse of de Vlaamse Gemeenschap (DORMAELS & DISTEXHE, 2017).⁴¹ Er zal voor de Nederlandstalige Brusselse minderjarigen thans beroep worden gedaan op de diensten en instellingen inzake jeugdbescherming van de Vlaamse gemeenschap en voor de Franstalige Brusselse minderjarigen op de Franstalige diensten en instellingen inzake jeugdbescherming.

Om deze samenwerking mogelijk te maken, is evenwel een samenwerkingsakkoord nodig. De Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming zal dus maar in werking kunnen treden wanneer er een samenwerkingsakkoord tot stand komt met de Vlaamse en Franse gemeenschap over het gebruik van hun diensten en instellingen inzake jeugdbescherming (ASSELMAN, 2018). De vrijwillige jeugdhulpverlening voor Brusselse minderjarigen is wel mogelijk zonder voorafgaand samenwerkingsakkoord, daar de diensten en instellingen van de Vlaamse⁴² en Franse⁴³ Gemeenschap deze vorm van hulpverlening voor Brusselse minderjarigen organiseren.

Dit samenwerkingsakkoord moet dus duidelijkheid scheppen over welke diensten of instellingen inzake jeugdbescherming van de Vlaamse en Franse Gemeenschap de opvolging en uitvoering van de maatregelen van Brusselse minderjarigen op zich zullen nemen, in het bijzonder voor de reactie op jeugddelinquent gedrag. Er moet ook worden nagedacht welke van deze diensten of instellingen inzake jeugdbescherming de nieuwe mogelijkheden, de bemiddeling op vraag van de partijen en de steun aan het ouderschap, zullen opnemen, nu deze mogelijkheden niet voorzien zijn in het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet en het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming. Het samenwerkingsakkoord vermeldt idealiter ook concreet hoe de financiering en personeelsbezetting tussen de GGC en de gemeenschappen zal worden geregeld. Zo rijst de vraag op welke wijze de financiering van

39 Art. 33, § 1 derde lid en § 2 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

40 MvT bij voorontwerp van ordonnantie van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (Brussel) betreffende jeugdhulpverlening en jeugdbescherming, *Parl.St. Ver.Verg.Gem.Gem.Comm*, 2018-19, B-175/1, 74.

41 Art. 16, §1 Wet Taalgebruik Gerechtshoven.

42 Vlaams Decreet Integrale Jeugdhulp.

43 Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming.

diensten of instellingen inzake jeugdbescherming van de Vlaamse en Franse Gemeenschap zal gebeuren telkens zij een Brusselse minderjarige begeleiden en/of opvangen (bv. betalen voor elk gebruik van de dienst of instelling inzake jeugdbescherming van de Vlaamse of Franse Gemeenschap). Ook stelt zich de vraag of kan worden voorzien in voldoende personeelsmiddelen en capaciteit bij deze diensten en instellingen inzake jeugdbescherming om uitvoering te geven aan de maatregelen opgelegd aan Brusselse minderjarigen. Het tekort aan middelen en beschikbare plaatsen in jeugdhulp en jeugdbescherming is immers een oud zeer (zie bv. DE SMET, 2015).

De bijzondere positie van de GGC inzake jeugdbescherming maakt dus dat Nederlandstalige en Franstalige Brusselse minderjarigen onder de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming vallen, maar voor de uitvoering van de afhandelingsmogelijkheden en/of de hen opgelegde maatregelen afhankelijk zijn van het aanbod van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap. De verschillen over de gemeenschapsregelingen heen kunnen evenwel de uitvoering van de afhandelingsmogelijkheden en/of maatregelen opgelegd aan Brusselse minderjarigen bemoeilijken.

In de eerste plaats verschilt de duurtijd van de maatregelen, opgelegd inzake jeugddelinquent gedrag, over de regelgevingen heen. Zoals eerder gesteld, maakt de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming het mogelijk dat maatregelen kunnen doorlopen tot de leeftijd van 23 jaar. Nederlandstalige Brusselse minderjarigen kunnen conform de voorziene maximale duurtijd van maatregelen in de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming, worden begeleid en/of opgevangen door diensten of instellingen inzake jeugdbescherming van de Vlaamse Gemeenschap tot de leeftijd van 23 jaar, omdat ook het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet toelaat dat maatregelen tot de leeftijd van 23 jaar kunnen doorlopen. Franstalige Brusselse minderjarigen zullen slechts tot de leeftijd van 20 jaar kunnen worden begeleid en/of opgevangen door diensten of instellingen inzake jeugdbescherming van de Franse Gemeenschap, omdat het Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming maatregelen slechts laat doorlopen tot de leeftijd van 20 jaar. Er kan in de concrete praktijk een probleem rijzen voor Franstalige Brusselse minderjarigen. De Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming voorziet dan wel dat maatregelen ook voor Franstalige Brusselse minderjarigen kunnen doorlopen tot de leeftijd van 23 jaar; toch zullen er in de praktijk mogelijks geen diensten of instellingen inzake jeugdbescherming van de Franse Gemeenschap meer zijn die een mandaat hebben om deze minderjarigen op te vangen of te begeleiden na de leeftijd van 20 jaar.

De keuze van de Vlaamse Gemeenschap om vanaf ten laatste 1 september enkel nog in de plaatsing in een gesloten afdeling in een gemeenschapsinstelling te voorzien in het kader van de reactie op jeugddelinquent gedrag, heeft eveneens gevolgen voor Brusselse minderjarigen. Het verschil in regime van de plaatsing (open vs. gesloten) zal in het bijzonder voelbaar zijn voor Nederlandstalige Brusselse minderjarigen. Artikel 71 van de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming schrijft immers voor dat de jeugdrechter, resp. de jeugdrechtbank, een Brusselse delinquente minderjarige in eerste orde in een open afdeling moet plaatsen en slechts subsidiair in een gesloten afdeling. Het plaatsen van een Nederlandstalige Brusselse minderjarige in een gemeenschapsinstelling moet, conform dit principe van subsidiariteit, bij voorrang gebeuren in een open afdeling vooraleer een gesloten afdeling kan worden overwogen.⁴⁴ De plaatsing van Nederlandstalige Brusselse minderjarigen zal evenwel moeten gebeuren in de gemeenschapsinstellingen van de Vlaamse

44 Art. 71 Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

Gemeenschap, waar evenwel vanaf (ten laatste) 1 september 2022 enkel nog plaatsingen in een gesloten afdeling⁴⁵ mogelijk zullen zijn (BELET & MASSOELS, 2019). Het plaatsen van Nederlandstalige Brusselse minderjarigen in een open afdeling van een gemeenschapsinstelling⁴⁶ zal binnen de Vlaamse Gemeenschap vanaf die datum potentieel niet meer lukken. Voor Franstalige Brusselse minderjarigen stelt dit probleem zich niet daar de Franse Gemeenschap nog steeds voorziet in een plaatsing in een open afdeling van een IPPJ in het kader van de reactie op jeugddelinquent gedrag.⁴⁷ Nederlandstalige Brusselse minderjarigen zullen in het kader van de reactie op jeugddelinquent gedrag ook niet langer terecht kunnen in private diensten of instellingen inzake jeugdbescherming van de Vlaamse Gemeenschap, tenzij er voor dezelfde minderjarige ook een zaak hangende is in het kader van de gedwongen jeugdhulpverlening. De ingeschreven hiërarchie in plaatsingsmaatregelen in de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming zal voor Nederlandstalige Brusselse delinquenten minderjarigen thans niet gerespecteerd kunnen worden. Zij kunnen enerzijds niet langer worden geplaatst in private diensten of instellingen inzake jeugdbescherming van de Vlaamse Gemeenschap en zij kunnen anderzijds niet langer meer subsidiair worden geplaatst in een gesloten afdeling in een gemeenschapsinstelling. Dit is enigszins opmerkelijk te noemen daar het Hof van Cassatie reeds uitspraak deed over het niet-vrijblijvend karakter van het principe van subsidiariteit.⁴⁸

Het is dus duidelijk dat de GGC een bijzondere positie bekleedt binnen het nieuwe jeugdbeschermingslandschap, maar ook dat er nog enkele belangrijke knopen zijn door te hakken opdat de Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming uitwerking kan krijgen in de praktijk. Bovendien moet worden opgelet voor een mogelijk verschil in behandeling tussen Nederlandstalige en Franstalige Brusselse minderjarigen. Nederlandstalige en Franstalige Brusselse minderjarigen vallen onder dezelfde Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming, maar Nederlandstalige Brusselse minderjarigen blijken potentieel aan andere (en strengere) maatregelen te worden blootgesteld. Vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof stelt ook dat er sprake is van discriminatie wanneer er verschillen bestaan tussen rechtssubjecten die aan dezelfde regeling van dezelfde wetgever worden onderworpen (MEERSSCHAUT, 1998).⁴⁹ Gelet op de vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof is het risico op een ongelijke behandeling tussen Nederlandstalige en Franstalige Brusselse minderjarigen groot. De bedenking rijst dus of de defederalisering net geen rechtsongelijkheid creëert die vooral voelbaar zal zijn in Brussel, maar ook of die ongelijkheid te verenigen valt met de beginselen van rechtszekerheid en gelijkheid (ALOFS & DE BUS, 2021). DORMAELS en DISTEXHE (2018) stellen dus terecht dat het organiseren en aanbieden van opvang voor Nederlandstalige en Franstalige Brusselse minderjarigen in de volgende jaren de fundamentele uitdaging vormt voor de organisatie van de jeugdbescherming over de gemeenschappen heen.

45 Art. 89, tweede lid Vlaams Jeugddelinquentiedecreet.

46 Conform art. 42, eerste lid, 4°, derde streepje, art. 64, 10° en art. 77, 15° Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming.

47 Art. 2, 18° en art. 122, derde lid Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming; Adv.HRJ bij Voorontwerp van ordonnantie van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (Brussel) betreffende jeugdhulpverlening en jeugdbescherming, dd. oktober 2018, 9-10.

48 Cass. (2e k.) AR P.13.0006.N, 22 januari 2013 (J.E.).

49 Zie onder meer Arbitragehof 28 maart 2002, nr. 58/2002; GwH 25 september 2014, nr. 141/2014, B.4.1; GwH 18 juni 2015, nr. 91/2015, B.5.1; GwH 16 juli 2015, nr. 104/2015, B.6; GwH 16 juni 2016, nr. 94/2016, B.3.

REFERENTIES

Regelgeving en rechtspraak

- Bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der Instellingen, *BS* 15 augustus 1980. (BWHI)
- Wet 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, *BS* 15 september 1935. (Wet Taalgebruik Gerechtszaken)
- Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade zoals gewijzigd door de wet van 13 juni 2006, *BS* 15 april 1965. (Jeugdbeschermingswet)
- Wet 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006. (Wet Wijziging Jeugdbeschermingswet 2006)
- Decreet Vlaamse Gemeenschap 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, *BS* 4 oktober 2004. (Vlaams Decreet Rechtspositie Minderjarigen)
- Decreet Vlaamse Gemeenschap 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013. (Vlaams Decreet Integrale Jeugdhulp)
- Decreet Vlaamse Gemeenschap 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019. (Vlaams Jeugddelinquentiedecreet)
- Decreet Franse Gemeenschap 18 januari 2018 houdende het wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming, *BS* 3 april 2018. (Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming)
- Ordonnantie Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie 16 mei 2019 betreffende jeugdhulpverlening en jeugdbescherming, *BS* 5 juni 2019. (Brusselse Ordonnantie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming)
- MvT bij het ontwerp van Decreet Franse Gemeenschap Jeugdbescherming, *Parl.St. Fr.Parl.* 2016-17, nr. 467/3.
- MvT bij het ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *Parl.St. Vl.Parl.* 2017-18, nr. 1670/1.
- MvT bij voorontwerp van ordonnantie van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (Brussel) betreffende jeugdhulpverlening en jeugdbescherming, *Ver.Verg.Gem.Gem. Comm.* 2018-19, B-175/1.
- Adv.HRJ bij Voorontwerp van ordonnantie van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (Brussel) betreffende jeugdhulpverlening en jeugdbescherming, dd. oktober 2018. *Hand. Ver.Verg.Gem.Gem. Comm.* 2018-19, 24 april 2019, nr. B-175/2.
- Cass. (2e k.) AR P.13.0006.N, 22 januari 2013 (J.E.).
- Arbitragehof 28 maart 2002, nr. 58/2002.
- GwH 25 september 2014, nr. 141/2014, B.4.1.
- GwH 18 juni 2015, nr. 91/2015, B.5.1.
- GwH 16 juli 2015, nr. 104/2015, B.6.
- GwH 16 juni 2016, nr. 94/2016, B.3.

Literatuur

- ALOFS, E., & DE BUS, S. (2021). Belgium: Defederalisation of Youth Protection in Belgium. In M. BRINIG (Ed.), *International Survey of Family Law 2021 Edition* (pp. 61-86). Intersentia Cambridge.

- ASSELMAN, H. (2018). *Naar een aanpak van jeugddelinquentie in Brussel. Aanbevelingen voor de hervorming van het Brussels jeugddelinquentierecht*. Verenigd College GGC.
- BELET, S., & MASSOELS, M. (2019). De nieuwe gemeenschapsinstelling. In J. PUT & J. LEENKNECHT (Eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht* (pp. 121-142). Larcier.
- CHRISTIAENS, J., & DUMORTIER, E. (2006). De nieuwe jeugdbeschermingswet. Krijtlijnen van een ambigue hervorming? *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, 4, 273-280.
- DE BUS, S., & PUT, J. (2020). Verhouding jeugddelinquentie en jeugdhulp: de derde interventiegrond. *Panopticon*, 41(5), 478-484.
- DE KOSTER, K. (2007). *De jeugdzorg van tegenwoordig. Het hervormingsproces naar de Integrale Jeugdhulpverlening in Vlaanderen*. Academia press.
- DE SMET, B. (2017). *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen* (derde editie). Intersentia.
- DE SMET, B. (2020). Reacties en vervangende reacties in het jeugddelinquentierecht. *Tijdschrift voor Strafrecht*, 3, 184-203.
- DORMAELS, S., & DISTEXHE, A. (2018). *Verslag 2018. BOPV*.
- GOEDSEELS, E. (2015). *Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk. Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*. Katholieke Universiteit Leuven.
- GOEDSEELS, E., & RAVIER, I. (2020). Recente ontwikkelingen in het Belgische jeugdrecht. *Justice Sécurité Justitie Veiligheid*, 15, 1-28.
- LEENKNECHT, J., & DE BONDT, W. (2019). Jeugddelinquentierecht over de grenzen heen. In J. PUT & J. LEENKNECHT (Eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht* (pp. 217-238). Larcier.
- MEERSSCHAUT, F. (1997). Overzicht van rechtspraak: de rechtspraak van het Arbitragehof ten behoeve van de private rechtspraak 1992-1997. *Tijdschrift voor privaatrecht*, 889-1124.
- PUT, J., & DE GEYTER, L. (2017). De jeugdbescherming. In S. SEUTIN & G. VAN HAEGENDOREN (Eds.), *De bevoegdheden van de gemeenschappen* (pp. 429-450). die Keure.
- SCHRAM, F. (2017). *België, een handleiding. België na de 6de staatshervorming* (4^e editie). Politeia.